

УДК 373.2.091.33:531.111-028.31
DOI 10.31654/2663-4902-2025-PP-2-120-126

Матвієнко С. І.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
masvet9@gmail.com
orcid.org/0000-0001-7591-1683

**ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
УЯВЛЕНЬ ПРОСТОРУ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР**

В умовах оновлення змісту дошкільної освіти та спрямованості освітнього процесу на розвиток особистості дитини актуалізується проблема ознайомлення дитини старшого дошкільного віку з простором. Простір і час є базисними категоріями в ознайомленні дитини з природним, предметним і соціальним довкіллям. Зазначено, що просторове орієнтування є механізмом, основу якого становлять сприймання та уявлення. Вказано, що у даному процесі здіяні зоровий, руховий і слуховий аналізатори, розвиненість яких у поєднанні з життєвим і руховим досвідом дитини, з урахуванням її віку, дозволяють доцільно орієнтуватися у просторі.

Вказано, що орієнтування у просторі є багаторівневим поняттям. Воно визначає у своїй основі вміння орієнтуватися у малому та великому просторі стосовно різних напрямів і рівнів орієнтування. З урахуванням поглядів науковців щодо необхідності своєчасного розвитку в дитини уявлень простору виокремлено два аспекти даної проблеми. Наголошено на важливості формування умінь орієнтування у просторі для дитини старшого дошкільного віку з огляду на подальше навчання у школі.

За результатами теоретичного аналізу проблеми розкрито роль рухливих ігор в ознайомленні дітей з простором і формування в них умінь просторового орієнтування. Деталізовано потенціал рухливих ігор щодо опанування дитиною основних просторових напрямів, відношень між предметами та об'єктами навколишнього світу тощо.

Розкрито роль педагогічного супроводу як важливої ланки організації освітнього процесу у сучасному закладі дошкільної освіти, у тому числі – стосовно використання рухливих ігор як засобу формування у дітей уявлень простору. Пропоновано низку позицій в організації вихователем педагогічного супроводу процесу формування у старших дошкільників уявлень простору засобами рухливих ігор. Особливу увагу у даних пропозиціях звернуто на організаційну сторону зазначеного педагогічного супроводу.

Ключові слова: простір, просторове орієнтування, вміння просторового орієнтування, рухлива гра, педагогічний супровід.

Постановка проблеми. Одним із важливих завдань у старшому дошкільному віці є підготовка дітей до школи, формування необхідних для шкільного навчання знань та уявлень. До таких можна віднести й математичні уявлення. Для дітей 5-6 років формування елементарних математичних уявлень пов'язано з певними труднощами, оскільки провідною діяльністю у цьому віці є не навчальна, а ігрова. Коли діти мають можливість вільно рухатися, виконувати ігрове завдання, пов'язане з рухом, інтелектуальна діяльність починає займати більш значиме місце. Дитина виконує математичні завдання, пов'язані з руховою діяльністю більш ефективно, ніж знаходиться в умовах обмеження рухової активності. Забезпечення таких умов базується

на синергії, посиленні сукупних впливів на ефективність пізнавальної, інтелектуальної діяльності засобами фізичного розвитку, рухів, ігрових завдань, рухливих ігор і вправ.

Одним із математичних уявлень є простір та уміння орієнтування ньому. Слід зазначити, що для періоду старшого дошкільного дитинства уміння орієнтування у просторі є надзвичайно важливими з огляду на подальше оволодіння дитиною письмом, рухом і фізичними вправами, малюванням та іншими видами діяльності. Сформованість у дитини просторових уявлень позитивно визначиться у подальшому шкільному навчанні, зокрема – в опануванні географічних уявлень та знань геометрії. Саме тому у роботі з дітьми старшого дошкільного віку вихователю закладу дошкільної освіти слід визначити правильну траєкторію педагогічного супроводу логіко-математичного розвитку кожної дитини. Підґрунтям такого супроводу є доцільне інтегрування навчальної, ігрової і рухової діяльності. Висвітленню особливостей організації педагогічного супроводу опанування старшими дошкільниками уявлень простору засобами рухливих ігор обумовлена актуальність даної статті.

Мета статті: розкрити особливості організації педагогічного супроводу формування уявлень простору в старших дошкільників засобами рухливих ігор.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні засади проблеми формування у дітей уявлень простору закладено у працях П. Лесгафта, Т. Мусейібової, Т. Степанової, А. Столяра, К. Щербакової та інших вчених. В останні ця проблема розглядалася у працях Т. Баланович, О. Брежневої, Н. Голоти, Л. Зайцевої, О. Коваленко, Т. Кривошеї, Н. Міськової, А. Сахно, С. Татарінової, О. Фунтікової та інших дослідників.

Роль рухливих ігор у розвитку дитини дошкільного віку аналізувалася у працях Л. Богиніч, Е. Вільчковського, Я. Вольчинського, Н. Денисенко, О. Курок, І. Лушик, О. Пуйо та інших науковців переважно стосовно окремих аспектів організації фізкультурно-оздоровчої роботи у закладі дошкільної освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні у практиці закладів дошкільної освіти відбувається оновлення методичних засад логіко-математичного розвитку дітей. Проте, забезпечення ефективного педагогічного супроводу зазначеного напрямку роботи зі старшими дошкільниками, у сучасній дошкільній педагогіці розроблено недостатньо. Це потребує подальших теоретичних і методичних пошуків, чим обумовлено необхідність виконання даної статті.

Виклад основного матеріалу. Сучасна практика закладів дошкільної освіти базується на інтеграції різних освітніх напрямів. Так, за освітнім напрямом «Особистість дитини» державного Стандарту дошкільної освіти в Україні наголошується на важливості формування у дитини навичок рухової компетентності, пов'язаних із координацією рухів, умінь орієнтування у просторі, що сприятиме формуванню рухового досвіду у повсякденному житті [1, с. 5]. За освітнім напрямом «Дитина у сенсорно-пізнавальному просторі» зазначеного документу також підтримується думка про необхідність формування у дитини здатності спрямовувати сенсорні процеси на пізнання об'єктів довкілля, орієнтуватися у просторі та часі, використовувати різні способи обстеження тощо. Автори державного Стандарту дошкільної освіти вказують на необхідність включення до різних видів діяльності дітей завдань сенсорного та логіко-математичного розвитку дітей [1, с. 10].

Застосування діяльнісного підходу, за якого дитина активно пізнає навколишній світ, набуває чуттєвого досвіду є важливою умовою щодо активного пізнання дитиною світу у різних видах діяльності: ігровій, руховій, пізнавальній, навчальній, самостійній художній, а також у спілкуванні. Види діяльності, притаманні періоду дошкільного дитинства, слугують гарним підґрунтям щодо набуття дитиною чуттєвого досвіду та виховання культури сприймання, розвитку спостережливості, уважності стосовно довкілля, здатності емоційно відгукуватися на події у навколишньому світі [1].

Період дошкільного дитинства визначається вченими як найбільш чутливий щодо засвоєння нових знань, набуття уявлень і навичок. З раннього віку дитина зістиковується з необхідністю орієнтуватися у просторі.

У науці поняття «*простір*» розглядається як філософська, психологічна та педагогічна проблема. Простір у філософських працях визначається як об'єктивна реальність, що сприймається людиною в залежності від фізичних можливостей і життєвого досвіду [10, с. 190]. У педагогічній науці проблема простору більшою мірою пов'язана із дослідженнями стосовно формування математичних уявлень, зокрема – просторових.

Просторові уявлення – це поняття, пов'язанні з орієнтацією та положенням об'єктів у просторі, а також їх переміщенням та трансформацією під час руху. Під терміном «просторові уявлення» визначаються категорії: просторові зв'язки та відстані; відношення; розмір і форма, положення й розташування [7, с. 30].

Як вказує дослідниця Н. Голота, опанування дитиною простору здійснюється на основі безпосереднього його сприймання й відповідного цьому словесного позначення категорій простору (місцезнаходження, просторові відношення між предметами, відстань тощо) [3, с. 220].

Просторові уявлення, попри те, що виникають достатньо рано, є достатньо складним процесом, наприклад, – стосовно визначення якостей предмета. У людини немає спеціального органу чуття, який би відповідав за орієнтування у просторі. Сприймання нею простору відбувається за взаємодії зору, слуху та дотику. Слід зазначити, що уявлення про простір формуються поетапно, а ключовим етапом щодо структури даного процесу визначається розвиток сприйняття власного тіла. Тому здатність орієнтування у просторі для дитини, що зростає, розвивається поступово, з тим, як збагачується її чуттєвий досвід та знання про навколишній світ.

Як зазначає Н. Міськова, орієнтування у просторі є комплексними та багаторівневим поняттям. Воно складається з умінь орієнтування у малому просторі (відносно свого тіла, навколишніх предметів), а також великому, відкритому просторі. З тим, початкове орієнтування у великому просторі, вказує Н. Міськова, для дитини є знайомством з розташуванням навколишніх об'єктів, які знаходяться в будинку, довкола нього. З тим, щоб засвоїти просторові особливості розташування об'єктів у великому просторі, дитина використовує вже знайомі терміни (угорі, вниз, ліворуч, праворуч, спереду, позаду, близько, далеко), а також набуті вміння орієнтування [9, с. 386].

Стосовно старшого дошкільного віку завдання щодо орієнтування у просторі ускладнюються низкою завдань, як-от: визначення «точки стояння» – власного положення у просторі, визначення розташування предметів один відносно іншого, орієнтування у двовірному просторі тощо.

Вчена К. Щербакова, на основі наукових поглядів А. Леушиної зазначає, що погано або неточно сформовані просторові уявлення відповідно негативно впливають на рівень інтелектуального розвитку дитини. У неї можуть виникати складності з конструюванням, а також проблеми з оволодінням письмом та лічбою, що, у свою чергу, може становити утруднення в шкільному навчанні [10, с. 191].

З урахуванням результатів праць Т. Степанової, К. Щербакової, Ю. Березної, Н. Голоти, О. Коваленко, А. Семенович, Т. Мусейібової, А. Столяра, С. Татарінової можемо говорити про те, що проблема своєчасного розвитку у дошкільників умінь орієнтування у просторі розглядається науковцями переважно у двох аспектах:

1) *загальнорозвивальний*, пов'язаний з особливим значенням просторового сприймання, уявлення та умінь орієнтування у просторі стосовно пізнавального розвитку дитини, удосконалення її інтелектуальних, сенсорних та творчих можливостей. Домірна до віку сформованість уявлень простору позитивно впливає на якість та результативність діяльності (пізнавальної, дослідницької, продуктивно-творчої, трудової тощо);

2) *елементарно-математичний*, який базується на здатності оволодінням різними способами орієнтування у просторі («на собі», «від себе до іншого», «між предметами» та зі зміною точки відліку), що слугує основою успішного опанування в початковій школі відповідних розділів математики.

Вагому роль у формуванні в дитини умінь орієнтування у просторі відіграє провідний вид діяльності. У період дошкільного дитинства таким видом діяльності є *гра*. Саме через гру дошкільник включається в активний процес пізнання навколишнього світу, найбільш повно та успішно опановує домірний до свого віку обсяг знань, уявлень та умінь. Завдання, подані у грі, для дитини-гравця набувають емоційного значення, активізують пізнавальний інтерес, зокрема – до математики.

Рухливими називаються *ігри*, в яких яскраво виявлена роль рухів [8, с. 9]. Рухлива гра є свідомою діяльністю, яка формує вміння аналізувати, співставляти, робити висновки й приймати на цій основі рішення. Дидактичні рухливі ігри стимулюють розумовий розвиток дитини, регулюючи та поглиблюючи її уявлення про довкілля, розвиваючи увагу, пам'ять, спостережливість [8, с. 11].

Слід вказати на великий потенціал рухливих ігор на місцевості, які можуть проводитися зі старшими дошкільниками під час прогулянок до парку, галявинки, а також у заходах дитячого туризму. У цих іграх розвиваються здібності до оцінювання просторових і часових відношень. У грі дитина набуває можливості правильно й швидко реагувати на зміну ігрової обстановки та ситуації, що склалася. Це, як правило, пов'язано з просторовим розташуванням гравців та їхніми переміщеннями; змінами положення тіла, наприклад, при стрибках, підлізаннях тощо. Особливо активно просторові зміни можуть визначатися у рухливих іграх за типом «ловилки».

Ефективність гри залежить від умінь педагога створити ефективний *педагогічний супровід*. Під педагогічним супроводом К. Крутій розуміє таку позицію дорослого, який іде поруч дитини в її життєвому шляху. Важливо, вважає вчена, щоб педагог дослухався до потреб, побажань свого юного супутника й допомагав вирішувати труднощі, які виникають, а також підтримувати досягнення. Головна ідея педагогічного супроводу, на думку К. Крутій, – «не намагатися контролювати, нав'язувати свої шляхи й орієнтири. І лише коли дитина розгубиться або попросить допомоги, слід допомогти їй знов повернутися на свій Шлях» [6, с. 186].

Виконано низку досліджень, в яких окреслено особливості педагогічного супроводу рухливих ігор у формуванні в дітей математичних уявлень. Так, у науковій роботі К. Вербельчук акцентовано на використанні рухливих ігор у формуванні у дітей умінь обчислювальної діяльності. Як зазначає авторка, засвоєння початкових математичних знань має бути комплексним й поєднувати знання з різних розділів Програми розвитку й виховання дітей за освітнім напрямом «Дитина у сенсорно-пізнавальному просторі». З тим вихователеві слід, організовуючи рухливі ігри, добирати такі ігрові завдання, які поєднують математичні знання з вміннями орієнтуватися у просторі; вводити до гри завдання на закріплення часових уявлень, уявлень про число, форму геометричних фігур тощо [2, с. 131].

Вчені Г. Белошиста, О. Брежнєва, Т. Степанова, К. Щербакова наголошують на тому, що формування в дітей уявлень простору залежить від професійної готовності педагога закладу дошкільної освіти до ефективної організації освітнього процесу, вміння поєднувати в ньому традиційні та інноваційні педагогічні технології з опорою на провідний вид діяльності, яким стосовно дитини старшого дошкільного віку є гра.

Дослідники С. Матвієнко, І. Заплішний, обґрунтовуючи педагогічний супровід рухливих ігор для дітей старшого дошкільного віку, вказують на те, що педагогу слід звертати увагу на доцільності спрощення або ускладнення правил гри. Це вимагатиме від гравців більшої уваги, швидшого реагування на зміни у грі, які, у тому числі, в рухливих іграх часто стосуються просторового орієнтування [8, с. 61].

Г. Дяговець зазначає, що просторові уявлення старших дошкільників будуть ставати більш якісними за умови урахування їхніх вікових та індивідуальних особливостей, а також використання ігрових технологій у процесі опанування простору [4, с. 92].

Дослідниці Н. Міськова, Т. Баланович, підтримуючи ідею використання потенціалу гри у формуванні в дошкільників просторових уявлень, пропонують розроблену ними систему педагогічної роботи щодо навчання дошкільників просторового орієнтування. Така методична робота структурована у шістьма змістовими блоками й

передбачає, у тому числі, активне включення різних аналізаторів до сприймання простору; орієнтування в предметному середовищі, що становить замкнений простір; поступове розширення умінь просторового орієнтування на вільний простір тощо [9, с. 385].

На основі наукового аналізу проблеми формування у дітей старшого дошкільного віку уявлень простору засобами рухливої гри ми виокремлюємо кілька позицій в організації вихователем *педагогічного супроводу* означеного процесу.

1. Перш за все, необхідно урахувати рівень фізичної підготовленості дітей, стать, їхні інтереси тощо. Навчання навичок просторового орієнтування можливе за використання дорослим індивідуального підходу до кожної дитини, що ураховує характер її зорового сприймання, когнітивні можливості, набутий життєвий, руховий та ігровий досвід тощо.

2. Вихователів слід продумати можливості змісту ігрового матеріалу щодо спроможності забезпечити інтеграцію власне рухової діяльності дітей з пропонованими математичними завданнями. Наприклад, якщо математичні завдання включені у контекст заняття з фізичної культури, їх краще реалізовувати на початку або наприкінці заняття.

3. В організації процесу формування у дітей уявлень простору важливо будувати освітній процес «по спіралі», з опорою на вже засвоєні дітьми знання та уміння просторового орієнтування. Наприклад, з метою удосконалення навичок дітей 5-6 років в орієнтуванні «на собі» вихователю варто добирати рухливі ігри та ігрові вправи, що рекомендовані для організації занять з дітьми середньої групи.

4. Місце для проведення рухливої гри на орієнтування у просторі слід готувати з урахуванням його безпечності. Для молодших дітей не варто використовувати надто великий простір для організації, до прикладу, ігор-ловилки або ігор зі стрибками «на купинки», оскільки слабо підготовлені до гри діти можуть розкоординувати напрям руху; надто великий майданчик для проведення гри також вимагатиме від гравців великого функціонального навантаження та може привести до перевтоми організму.

5. Для проведення рухливих ігор високої інтенсивності (з елементами орієнтування у просторі) вихователь, зважаючи на техніку безпеки, повинен віддавати перевагу використанню тих атрибутів, які, у разі наштовхування на них або випадкового влучання, не призведуть до травмування дитини. Саме тому варто ретельно продумувати, до прикладу, вагу м'ячів, безпечність матеріалу, з якого зроблені спортивні атрибути; способи позначення меж ігрового майданчика тощо.

6. Педагог має логічно й доступно пояснити дітям правила гри та чітко визначити завдання математичного змісту. Якщо необхідно, варто поєднувати пояснення з використанням методів наочного сприймання (демонстрація наочних посібників, показ рухової дії, добір звукової або світлової сигналізації).

7. Доцільно чергувати математичні завдання, визначені вихователем в усній формі з тими, що подаються у вигляді карт-схем, міток, напрямів маршруту тощо. Як правило, в таких іграх завдання на опанування простору логічно поєднуються із завданнями на опанування прийомів лічби; встановлення величини й форми предметів, що використовуються у грі.

Висновки. Навчання дошкільників орієнтуванню у просторі – важливе завдання розвитку й виховання дитини. Оскільки ключовим етапом у структурі формування в дитини старшого дошкільного віку уявлень простору є опанування більш узагальнених уявлень про простір на основі вже набутих навичок орієнтування у просторі «на собі», рух і рухливі ігри відіграють щодо цього велику роль. У рухливій грі можливо не тільки розвивати й закріплювати навички орієнтування у просторі, а суттєво їх удосконалювати. Попри те, що часто у практиці дошкільної освіти розділяють два напрями роботи – навчання математики та заняття фізичною культурою, проведення рухливих ігор, ми вважаємо достатньо ефективним такий педагогічний супровід, коли ці два напрями об'єднуються у цілісний синергетичний освітній процес.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція): наказ МОН України № 33 від 12.01.2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoi-osviti-nova-redakciya>
2. Вербельчук К. Формування уявлень про число та лічбу в дітей середнього дошкільного віку засобами рухливих ігор та вправ. *Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи: зб. наукових праць*. / за заг. ред.: О. А. Сорочинської, О. С. Олійник. Житомир: ФОП Левковець, 2023. С. 128-132.
3. Голота Н. М. Сучасні проблеми ознайомлення дітей дошкільного віку з простором та часом. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 2 (46). С. 219–227.
4. Дяговець Г. Формування у старших дошкільників уявлень про простір. *Еволюційні процеси в галузі дошкільної освіти: інноватика, досягнення, перспективний досвід: зб. матеріалів I Всеукр. Інтернет-конф. викладачів, студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Маріуполь, 27 листоп. 2020 р.* / за заг. ред. О.Г. Брежнєвої, С. І. Макаренка. Маріуполь : МДУ, 2020. С. 91-93.
5. Коваленко О.В., Березна Ю.В. Теоретичні основи формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 37. С. 341-344.
6. Крутий К. Концептуальні засади психолого-педагогічного супроводу: принципи і техніки. *Гуманізація навчально-виховного процесу: наук.-метод. збірн.* Ч. І. 2010. Слов'янськ. С. 185-190.
7. Матвієнко С.І. Реалізація наступності у формуванні просторових уявлень у старших дошкільників та учнів початкових класів. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2023. №4. С. 29-36.
8. Матвієнко С. І., Заплішний І. І. Українські народні рухливі ігри в дошкільному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2017. 134 с.
9. Міськова Н.М., Баланович Т.В. Формування просторових уявлень дітей дошкільного віку на заняттях математики в сучасних умовах. *Modern aspects of science and practice : The XI International Science Conference*. 2021. С. 384-387.
10. Щербакова К. Й. Методика формування елементів математики у дошкільників. Київ: Вид-во Європейського університету, 2011. 262 с.

Reference

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) (2021): nakaz MON Ukrainy № 33 vid 12.01. [Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia): nakaz MON Ukrainy No. 33 vid 12.01.2021 r.] URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoi-osviti-nova-redakciya> [in Ukrainian].
2. Verbelchuk, K. (2023). Formuvannia uiaflen pro chyslo ta lichbu v ditei serednoho doshkilnoho viku zasobamy rukhlyvykh ihor ta vprav. [Formation of ideas about numbers and counting in middle preschool children through outdoor games and exercises]. *Innovatsiini protsesy v doshkilnii osviti: teoriia, praktyka, perspektyvy: zb. naukovykh prats. / za zah. red.: O.A. Sorochynskoi, O.S. Oliinyk. Zhytomyr: FOP Levkovets, P. 128-132.* [in Ukrainian].
3. Holota, N.M. (2015) Suchasni problemy oznaiomlennia ditei doshkilnoho viku z prostorum ta chasom. [The current problems of preschool children acquaintance with space and time]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. No 42 (46). P. 219-227. [in Ukrainian].
4. Diahovets, H. (2020). Formuvannia u starshykh doshkilnykiv uiaflen pro prostir. [Formation of ideas about space in older preschoolers]. *Evoliutsiini protsesy v haluzi doshkilnoi osvity: innovatyka, dosiahnennia, perspektyvnyi dosvid: zb. materialiv I Vseukr. Internet-konf. vykladachiv, studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh, m. Mariupol, 27 lystop. 2020.* / za zah. red. O.H. Brezhnievoi, S. I. Makarenko. Mariupol : MDU, P. 91-93. [in Ukrainian].
5. Kovalenko, O.V., Berezna Yu.V. (2021). Teoretychni osnovy formuvannia prostorovykh uiaflen u ditei doshkilnoho viku [Theoretical foundations of the formation of spatial concepts in preschool children]. *Innovatsiina pedahohika*. Issue 37. P. 341-344. [in Ukrainian].
6. Krutii, K. (2010). Kontseptualni zasady psykhologo-pedahohichnoho suprovodu: pryntsyipy i tekhniky. [Conceptual foundations of psychological and pedagogical support;

principles and techniques]. Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu. Nauk.-metod. zbirn. Ch. I. Sloviansk. S. 185-190

7. Matvienko, S.I. (2023). Implementation of the continuity in the formation of spatial ideas in senior preschoolers and students of primary class. Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia – Scientific notes of NSU named after M. Gogol. No 4. P. 29–35. [in Ukrainian].

8. Matvienko S.I., Zaplishnyi I.I. (2017). Ukrainski narodni rukhlyvi ihry v doshkilnomu navchalnomu zakladi: navch.-metod. posib. [Ukrainian folk outdoor games in a preschool educational institution]. Nizhyn: NDU im. Mykoly Hoholia. [in Ukrainian].

9. Miskova, N.M., Balanovych, T.V. (2021). Formuvannia prostorovykh uiavlen ditei doshkilnogo viku na zaniattiakh matematyky v suchasnykh umovakh [The formation of spatial representations of preschool children in mathematics classes in modern conditions]. *Modern aspects of science and practice: The XI International Science Conference*. [in Ukrainian].

10. Shcherbakova, K.Y. (2011). *Metodyka formuvannia elementiv matematyky u doshkilnykh*. [The method of forming elements of mathematics in preschoolers]. Kyiv: Vyd-vo Yevropeiskoho universytetu. 262 p. [in Ukrainian].

Matvienko S.

Candidate of Pedagogic Sciences (PhD),
Docent of the Department of Preschool Education
Nizhyn Mykola Gogol State University
masvet9@gmail.com
orcid.org/0000-0001-7591-1683

PEDAGOGICAL SUPPORT FOR DEVELOPING SPATIAL AWARENESS IN OLDER PRESCHOOLERS THROUGH MOVEMENT-BASED GAMES

In the context of the renewed content of early childhood education and the increasing emphasis on fostering the child's personality, the issue of developing spatial awareness in older preschoolers becomes particularly relevant. Space and time are key concepts in how children make sense of the world around them – natural, physical, and social. The article emphasizes that spatial orientation is based on perception and mental imagery. It involves visual, motor, and auditory systems, and a child's ability to navigate space depends on how these systems work together considering their age, life experience, and physical activity.

Spatial orientation is viewed as a complex concept that involves navigating both small and large spaces, with attention to different directions and levels of spatial awareness. Drawing on scholarly perspectives that emphasize the importance of developing spatial understanding from an early age, two key aspects of the issue are identified: general developmental and basic mathematical. The paper highlights the significance of cultivating spatial orientation skills in older preschoolers as a foundation for their future successful learning in primary school.

Theoretical analysis of scholarly sources highlights the value of movement-based games as an effective tool for introducing children to spatial concepts and fostering their spatial orientation skills. These games are seen not only as a form of active play but also as a powerful means of developing a child's cognitive abilities – particularly their understanding of space. Their potential lies in helping children grasp basic spatial directions and the relationships between objects in their environment.

The research underscores the essential role of teacher guidance in shaping the educational environment in today's preschools, especially when it comes to using movement games to foster spatial awareness in children. Practical recommendations are suggested to help educators support older preschoolers in developing spatial understanding through active play. These recommendations focus in particular on how to effectively organize and structure this kind of pedagogical support.

***Key words:** space, spatial orientation, spatial orientation skills, movement-based game, pedagogical support.*